

فرصت‌ها و چالش‌های کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال

رویا رشنو

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی گرایش کارآفرینی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
royarashno@gmail.com

چکیده

کارآفرینی اجتماعی و عصر دیجیتال دو پدیده‌ای هستند که امروزه به طور فزاینده‌ای به یکدیگر وابسته شده‌اند و تأثیرات متقابل قابل توجهی بر یکدیگر دارند. ارتباط بین کارآفرینی اجتماعی و عصر دیجیتال یک چرخه مثبت ایجاد می‌کند که در آن فناوری‌های دیجیتال به کارآفرینان اجتماعی کمک می‌کنند تا تأثیرات بیشتری داشته باشند و در عوض، کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به ایجاد نوآوری‌ها و راهکارهای جدید در دنیای دیجیتال کمک کند. این تعامل می‌تواند به پیشبرد اهداف توسعه پایدار و حل چالش‌های اجتماعی منجر شود. در این مقاله، به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در حوزه کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال خواهیم پرداخت و تلاش خواهیم کرد تا درک عمیق‌تری از این پدیده پیچیده و مهم به دست آوریم. هدف این پژوهش این است که با تحلیل دقیق‌تر این دو جنبه، زمینه‌های لازم برای توسعه و موفقیت کارآفرینی اجتماعی شناسایی شود و به کارآفرینان و سیاست‌گذاران کمک شود تا از این فرصت‌ها بهره‌برداری کنند و بر چالش‌ها غلبه کنند. همچنین به پژوهشگران در توسعه استراتژی‌های مؤثر و نقش کارآفرینی اجتماعی در پیشبرد اهداف توسعه پایدار در دنیای دیجیتال کمک می‌کند.

واژگان کلیدی: کارآفرینی اجتماعی، عصر دیجیتال

۱- مقدمه

در دنیای امروز، کارآفرینی اجتماعی به عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین حوزه‌های فعالیت اقتصادی و اجتماعی شناخته می‌شود. همچنین به‌عنوان یک رویکرد نوآورانه در حل مسائل اجتماعی و اقتصادی در سال‌های اخیر توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. کارآفرینی اجتماعی یک حوزه تحقیقاتی و عملی محبوب است (Gupta et al, 2020) که به‌عنوان یک کاتالیزور برای تغییرات اجتماعی عمل می‌کند و کارآفرینان اجتماعی انتظار سود مالی مستقیم از سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی خود ندارند (Barberá-Tomás et al, 2019). به طور کلی، کارآفرینی اجتماعی ممکن است یک فعالیت جدید در نظر گرفته شود که قصد دارد با کاهش اثرات منفی خارجی و یا ایجاد اثرات مثبت خارجی از طریق ادغام ماهیت اجتماعی به‌عنوان مازاد تولید کننده، ارزش افزوده تولید کند (Newbert and Hill, 2014). کارآفرینی اجتماعی، فرصت‌ها و چرخه‌ی پایداری از کارهای بشردوستانه برای توسعه اجتماعی و اقتصادی و نهادی ایجاد می‌کند (Urbano et al, 2010).

کارآفرینی اجتماعی، در هسته خود، شامل دستیابی به رفاه اجتماعی و محیطی در کنار پایداری مالی است. در این زمینه، ظهور عصر دیجیتال موجی از فرصت‌ها و چالش‌ها را برای کارآفرینان اجتماعی به همراه داشته است. در سال‌های اخیر، ظهور فناوری‌های دیجیتال و پذیرش گسترده اینترنت، چشم انداز کارآفرینی و جامعه سازی را تغییر داده است. این دگرگونی پارادایم جدیدی به نام «کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال» به وجود آورده است (Jagadish, 2023).

عصر دیجیتال یک تغییر اساسی در نحوه پیگیری اهداف اجتماعی و محیطی توسط افراد و سازمان‌ها ایجاد کرده است. این تغییرات نه تنها نحوه‌ی برقراری ارتباط و تعامل با جامعه را متحول کرده، بلکه امکان دسترسی به منابع، اطلاعات و شبکه‌های حمایتی را نیز به طرز چشمگیری افزایش داده است (Nambisan, 2020). کارآفرینان اجتماعی که توسط مأموریت دوگانه سود و تأثیر اجتماعی هدایت می‌شوند، در عصر دیجیتال به دنبال حل مسائل اجتماعی، اقتصادی و محیطی با استفاده از نوآوری‌ها و فناوری‌های نوین هستند. از طریق ابزارهای دیجیتال، کارآفرینان اجتماعی قادرند تا ایده‌های خود را به سرعت به اجرا درآورده و تأثیرات مثبت‌تری بر جوامع خود بگذارند (Bacq and Eddleston, 2020).

۲- تعاریف کارآفرینی اجتماعی

در سال‌های اخیر، کارآفرینی اجتماعی به‌عنوان یک حوزه مهم در مطالعات اقتصادی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. در ادامه، سه تعریف از کارآفرینی اجتماعی ارائه می‌شود:

تعریف اول:

کارآفرینی اجتماعی شامل فرایند شناسایی، ایجاد و مدیریت فرصت‌ها برای حل مسائل اجتماعی از طریق نوآوری و استفاده از منابع مالی و انسانی است. این نوع کارآفرینی به دنبال ایجاد ارزش اجتماعی و اقتصادی به طور هم‌زمان است (Hockerts, 2020).

تعریف دوم:

کارآفرینی اجتماعی به فعالیتهایی اطلاق می‌شود که با هدف ایجاد تغییرات اجتماعی مثبت و پایدار انجام می‌شوند، و در عین حال به دنبال ایجاد یک مدل کسب‌وکار پایدار و قابل تکرار هستند (Mason and Brown, 2021).

تعریف سوم:

کارآفرینی اجتماعی به تلاش‌هایی اشاره دارد که از طریق نوآوری‌های اجتماعی و تجاری، به حل چالش‌های اجتماعی و محیطی کمک می‌کند و در عین حال به دنبال تأمین منابع مالی پایدار است (Peredo and McLean, 2020).

۳- تعاریف عصر دیجیتال

عصر دیجیتال بر زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها تأثیرات عمیق و گسترده‌ای دارد؛ لذا شناخت این عصر بسیار مورد توجه است. در ادامه سه تعریف از "عصر دیجیتال" ارائه می‌شود:

تعریف اول:

عصر دیجیتال به دوره‌ای اطلاق می‌شود که در آن فناوری‌های دیجیتال به طور گسترده‌ای در تمامی جنبه‌های زندگی انسان، از جمله کار، ارتباطات و سرگرمی، نفوذ کرده‌اند و باعث تغییرات بنیادین در نحوه تعامل افراد و سازمان‌ها با یکدیگر می‌شوند (Schwab, 2017).

تعریف دوم:

عصر دیجیتال به مرحله‌ای از توسعه اجتماعی و اقتصادی اشاره دارد که در آن فناوری‌های دیجیتال نه تنها ابزارهایی برای تسهیل فعالیت‌های روزمره هستند، بلکه به‌عنوان محرک‌های اصلی نوآوری و تغییرات اقتصادی عمل می‌کنند (Tapscott, 2016).

تعریف سوم:

عصر دیجیتال دوره‌ای است که در آن اطلاعات و داده‌ها به‌عنوان منابع کلیدی برای تصمیم‌گیری و ایجاد ارزش اقتصادی شناخته می‌شوند و فناوری‌های نوین به سازمان‌ها امکان می‌دهند تا به شیوه‌های جدیدی با مشتریان و بازارها ارتباط برقرار کنند (Brynjolfsson and McAfee, 2021).

۴- تأثیرات کلیدی عصر دیجیتال بر کارآفرینی اجتماعی

عصر دیجیتال تأثیرات عمیقی بر کارآفرینی اجتماعی داشته است. یکی از مهم‌ترین این تأثیرات، افزایش دسترسی به اطلاعات و منابع است که به کارآفرینان اجتماعی کمک می‌کند تا ایده‌های خود را به واقعیت تبدیل کنند. با استفاده از فناوری‌های دیجیتال، کارآفرینان می‌توانند به راحتی با جامعه هدف خود ارتباط برقرار کنند، نیازهای آن‌ها را شناسایی کنند و راه‌حل‌های مؤثری ارائه دهند. در زیر چند مورد از تأثیرات دیجیتال بر کارآفرینی اجتماعی ارائه شده است (Bacq and Eddleston, 2018; Mason and Brown, 2021).

۱. دسترسی به بازارهای جدید: با ظهور پلتفرم‌های آنلاین، کارآفرینان اجتماعی می‌توانند محصولات و خدمات خود را به مخاطبان جهانی معرفی کنند. این امر به آن‌ها این امکان را می‌دهد که از منابع مالی و انسانی بیشتری بهره‌مند شوند.
۲. افزایش همکاری و شبکه‌سازی: فناوری‌های دیجیتال ابزارهای جدیدی برای همکاری و شبکه‌سازی فراهم کرده‌اند. کارآفرینان اجتماعی می‌توانند با دیگر سازمان‌ها، نهادها و افراد در سطح جهانی ارتباط برقرار کنند و از تجربیات یکدیگر بهره‌مند شوند.
۳. استفاده از داده‌ها و تجزیه و تحلیل: داده‌کاوی و تحلیل داده‌ها به کارآفرینان اجتماعی کمک می‌کند تا تصمیمات بهتری بگیرند و تأثیر پروژه‌های خود را ارزیابی کنند. این داده‌ها می‌توانند شامل بازخورد مشتریان، روندهای بازار و نیازهای جامعه باشند.
۴. افزایش آگاهی عمومی: رسانه‌های اجتماعی و دیگر ابزارهای دیجیتال به کارآفرینان اجتماعی این امکان را می‌دهند که آگاهی عمومی را در مورد مسائل اجتماعی افزایش دهند و حمایت‌های بیشتری جلب کنند.

3

۵- چالش‌های کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال

کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال با چالش‌های متعددی روبرو است که می‌تواند تأثیر زیادی بر موفقیت این نوع کارآفرینی داشته باشد. در زیر به برخی از این چالش‌ها اشاره می‌شود و توضیحاتی درباره هر یک ارائه می‌گردد:

۱. دسترسی نابرابر به فناوری یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها در کارآفرینی اجتماعی، عدم دسترسی برابر به فناوری و اینترنت در مناطق مختلف است. این نابرابری می‌تواند مانع از اجرای پروژه‌های اجتماعی و استفاده از ابزارهای دیجیتال برای حل مسائل اجتماعی شود (Chandna, 2022).
۲. حفظ حریم خصوصی و امنیت داده‌ها استفاده از داده‌های شخصی در پروژه‌های اجتماعی می‌تواند با چالش‌های جدی در زمینه حریم خصوصی و امنیت داده‌ها مواجه شود. کارآفرینان اجتماعی باید اطمینان حاصل کنند که داده‌های کاربران به درستی مدیریت و محافظت می‌شود (Nair, 2020).
۳. پیچیدگی‌های قانونی و مقررات کارآفرینان اجتماعی ممکن است با چالش‌های قانونی و مقرراتی مواجه شوند که به‌ویژه در زمینه استفاده از فناوری‌های نوین و داده‌ها وجود دارد. قوانین مربوط به داده‌ها، حریم خصوصی و حقوق مالکیت معنوی می‌تواند بر فعالیت‌های آنان تأثیر بگذارد (Skare et al, 2023).
۴. عدم پایداری مالی بسیاری از کارآفرینی‌های اجتماعی به دنبال تأمین مالی پایدار هستند، اما در عصر دیجیتال، رقابت برای جذب سرمایه‌گذاری و منابع مالی افزایش یافته است. این موضوع می‌تواند به عدم پایداری مالی پروژه‌ها منجر شود (Bocken and Short, 2021).
۵. چالش‌های فرهنگی و اجتماعی کارآفرینی اجتماعی ممکن است با موانع فرهنگی و اجتماعی مواجه شود که بر پذیرش فناوری‌های جدید و نوآوری‌ها تأثیر می‌گذارد. برخی جوامع ممکن است نسبت به تغییرات مقاومت نشان دهند (Maen, 2024). با توجه به مطالب گفته شده، چالش‌های موجود در کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال نشان‌دهنده نیاز به توجه دقیق به مسائل مربوط به فناوری، حریم

خصوصی، قوانین، پایداری مالی و فرهنگ جامعه است. با شناسایی و مدیریت این چالش‌ها، کارآفرینان اجتماعی می‌توانند تأثیر بیشتری بر جوامع خود بگذارند و به حل مسائل اجتماعی کمک کنند.

۶- فرصت‌های کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال

در عصر دیجیتال، فرصت‌های زیادی برای کارآفرینی اجتماعی به وجود آمده است. این فرصت‌ها به کارآفرینان اجتماعی این امکان را می‌دهد تا با استفاده از فناوری‌های نوین به حل مسائل اجتماعی و اقتصادی بپردازند. در زیر به برخی از این فرصت‌ها اشاره می‌شود و توضیحاتی درباره هر یک ارائه می‌گردد:

۱. استفاده از پلتفرم‌های آنلاین برای جمع‌آوری سرمایه

پلتفرم‌های جمع‌آوری سرمایه مانند Kickstarter و GoFundMe به کارآفرینان اجتماعی این امکان را می‌دهند که پروژه‌های خود را به راحتی معرفی کرده و از افراد و سازمان‌ها کمک مالی دریافت کنند. این روش به‌ویژه برای پروژه‌های کوچک و محلی بسیار مؤثر است (Mollick, 2014).

۲. بهره‌برداری از داده‌های بزرگ (Big Data)

کارآفرینان اجتماعی می‌توانند از تحلیل داده‌های بزرگ برای شناسایی نیازهای جامعه و ارزیابی تأثیر برنامه‌های خود استفاده کنند. این اطلاعات می‌تواند به تصمیم‌گیری بهتر و بهینه‌سازی منابع کمک کند (Pappas et al, 2017).

۳. ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای تسهیل همکاری

شبکه‌های اجتماعی مانند LinkedIn و Facebook می‌توانند به کارآفرینان اجتماعی کمک کنند تا با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و تجربیات و منابع را به اشتراک بگذارند. این همکاری‌ها می‌تواند منجر به نوآوری و افزایش تأثیرگذاری شود (Gupta et al, 2020).

۴. آموزش آنلاین و توانمندسازی جامعه

با استفاده از فناوری‌های آموزشی، کارآفرینان اجتماعی می‌توانند دوره‌های آموزشی آنلاین برای توانمندسازی جوامع و ارتقا مهارت‌های شغلی ارائه دهند. این دوره‌ها می‌توانند دسترسی به آموزش را افزایش دهند و به کاهش نابرابری‌ها کمک کنند (Ward, 2017).

۵. توسعه محصولات و خدمات پایدار

کارآفرینان اجتماعی می‌توانند با استفاده از فناوری‌های جدید، محصولات و خدمات پایدار و دوستدار محیط‌زیست توسعه دهند که به حل مشکلات اجتماعی و زیست‌محیطی کمک کند. این محصولات شامل بسته‌بندی‌های زیست‌محیطی، انرژی‌های تجدیدپذیر و غیره باشند (Bocken and Short, 2021).

عصر دیجیتال فرصت‌های بی‌شماری را برای کارآفرینی اجتماعی فراهم کرده است که می‌تواند به حل مسائل اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی کمک کند. با استفاده از فناوری‌های نوین، کارآفرینان اجتماعی می‌توانند تأثیرات مثبت بیشتری بر جوامع خود بگذارند و به ایجاد تغییرات پایدار کمک کنند.

۷- نتیجه گیری

در عصر دیجیتال، کارآفرینی اجتماعی با چالش‌ها و فرصت‌های متعددی مواجه است که درک و مدیریت آن‌ها برای موفقیت در این حوزه ضروری است. از یک سو، فناوری‌های نوین و ابزارهای دیجیتال امکان استفاده از پلتفرم‌های آنلاین برای جمع‌آوری سرمایه، بهره‌برداری از داده‌های بزرگ، ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای تسهیل همکاری، آموزش آنلاین و توانمندسازی جامعه، توسعه محصولات و خدمات پایدار، را فراهم می‌آورند. این فرصت‌ها به کارآفرینان اجتماعی اجازه می‌دهد تا راهکارهای نوآورانه‌ای

ISCCM
International Science Citation Center

OxfordCert
UNIVERSAL

برای حل مشکلات اجتماعی ارائه دهند و تأثیرات مثبت بیشتری بر جامعه بگذارند. از سوی دیگر، چالش‌هایی مانند: دسترسی نابرابر به فناوری، حفظ حریم خصوصی و امنیت داده‌ها، پیچیدگی‌های قانونی و مقررات، عدم پایداری مالی، چالش‌های فرهنگی و اجتماعی می‌تواند مانع از پیشرفت کارآفرینی اجتماعی شود؛ بنابراین، کارآفرینان اجتماعی باید به طور مداوم خود را با تحولات تکنولوژیکی هماهنگ کنند و استراتژی‌های مؤثری برای جذب حمایت مالی و ایجاد شبکه‌های همکاری طراحی نمایند. در نهایت، موفقیت در کارآفرینی اجتماعی در عصر دیجیتال نیازمند ترکیبی از نوآوری، انعطاف‌پذیری و تعهد به اهداف اجتماعی است. با بهره‌گیری از فرصت‌ها و غلبه بر چالش‌ها، کارآفرینان اجتماعی می‌توانند نه تنها به حل مسائل اجتماعی کمک کنند، بلکه به ساختن دنیایی بهتر برای نسل‌های آینده نیز بپردازند.

منابع

- Bacq, S., Eddleston, K. A. (2020). **Locus of Control and Social Entrepreneurship: The Role of Social Value Orientation.** *Journal of Business Venturing*, 35(4), 1059-1072.
- Bacq, S., & Eddleston, K. A. (2018). **A resource-based view of social entrepreneurship: How stewardship culture benefits scale of social impact.** *Journal of Business Ethics*, 152, 589-611.
- Barberá-Tomás, D., Castelló, I., de Bakker, F. G., & Zietsma, C. (2019). **Energizing through visuals: How social entrepreneurs use emotion-symbolic work for social change.** *Academy of Management Journal*, 62(6), 1789-1817.
- Bocken, N. M. P., Short, S. W. (2021). **Towards a Sustainable Business Model for Social Enterprises: A Case Study of the UK's Social Enterprise Market.** *Sustainability*, 13(4), 1832. DOI:10.3390/su13041832 (<https://doi.org/10.3390/su13041832>).
- Brynjolfsson, E., McAfee, A. (2021). **The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies.** W. W. Norton Company.
- Chandna, V. (2022). **Social entrepreneurship and digital platforms: Crowdfunding in the sharing-economy era.** *Business Horizons*, 65(1), 21-31.
- Gupta, P., Chauhan, S., Paul, J., & Jaiswal, M. P. (2020). **Social entrepreneurship research: A review and future research agenda.** *Journal of business research*, 113, 209-229.
- Hockerts, K. (2020). **Social entrepreneurship: Definitions, concepts, and theories.** In *The Palgrave Handbook of Social Entrepreneurship Research** (pp. 1-29). Palgrave Macmillan.
- Jagadish, A. (2023). **SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE DIGITAL AGE: ONLINE PLATFORMS AND COMMUNITY BUILDING.** *CONFLUENCE OF CURIOSITY*, 268.
- Maen, G. S. (2024). **Social entrepreneurship and its contribution to sustainable development: a study on Bangladesh perspective.**
- Mason, C., Brown, R. (2021). **Digital Entrepreneurship: Opportunities and challenges for social entrepreneurs.** *Entrepreneurship Theory and Practice*, 45(1), 23-45.
- Mollick, E. (2014). **The dynamics of crowdfunding: An exploratory study.** *Journal of business venturing*, 29(1), 1-16.
- Nair, S. R. (2020). **A review on ethical concerns in big data management.** *International Journal of Big Data Management*, 1(1), 8-25.
- Nambisan, S. (2020). **Digital Entrepreneurship: Toward a Digital Technology Perspective of Entrepreneurship.** *Entrepreneurship Theory and Practice*, 44(3), 491-510.
- Newbert, S. L., & Hill, R. P. (2014). **Setting the Stage for Paradigm Development: A 'SmallTent' Approach to Social Entrepreneurship.** *Journal of Social Entrepreneurship*, 5(3), 243-269.
- Pappas, I., Jaccheri, L., Mikalef, P., & Giannakos, M. (2017). **Social innovation and social entrepreneurship through big data: developing a research agenda.**
- Peredo, A. M., McLean, M. (2020). **Social entrepreneurship: A critical review of the literature.** *Journal of Business Venturing**, 35(2), 1-24.
- Short, J. C., Moss, T. W., Lumpkin, G. T. (2021). **Research in social entrepreneurship: Past achievements and future directions.** *Entrepreneurship Theory and Practice**, 45(1), 1-22.
- Schwab, K. (2017). **The fourth industrial revolution.** Crown Currency.

- Skare, M., de Obesso, M. D. L. M., & Ribeiro-Navarrete, S. (2023). **Digital transformation and European small and medium enterprises (SMEs): A comparative study using digital economy and society index data.** *International journal of information management*, 68, 102594.
- Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). **Blockchain revolution: how the technology behind bitcoin is changing money, business, and the world.** Penguin.
- Urbano, D., Toledano, N., & Soriano, D. (2010). **Analyzing social entrepreneurship from an institutional perspective, evidence from Spain.** *Journal of Social Entrepreneurship*, 1(1), 54–69.
- Ward, J. (2017). **SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: CHALLENGES IN THE IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY INNOVATION TO ADDRESS LITERACY.**